

УДК 371.315: 81

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.29.306172>

Юлія Сtirкіна, м. Полтава

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9818-6653>

ЗАГАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗРОБКИ МОВНИХ КУРСІВ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено методиці розробки загальної стратегії мовних курсів за професійним спрямуванням для студентів різних спеціальностей. Авторка розкриває спільні та відмінні компоненти мовних програм професійного спрямування (на прикладі англійської та української мов); констатує відсутність системного підходу до розробки мовних курсів та робить спробу уніфікувати принципи їх побудови шляхом поєднання спільних мовних базових тем та тем, в яких використовується фахова спеціалізована лексика. Чітка та логічна структура побудови курсу дасть змогу оптимізувати роботу викладача та вивільнити час для розробки творчих завдань.

Ключові слова: мовні курси за професійним спрямуванням для студентів різних спеціальностей; загальномовний і професійний компоненти програми; офіційно-діловий та науковий стилі мовлення; академічна лексика.

Постановка проблеми. Навіть поверхневий огляд величезної кількості наявних іншомовних курсів за професійним спрямуванням демонструє абсолютно різні підходи кожного автора до тематичного блоку та загальномовного матеріалу, що не сприяє системному засвоєнню матеріалу й вимагає від викладача англійської мови, по-перше, ретельного знання кожної з дисциплін; по-друге, активної взаємодії з учителями-предметниками, котрі викладають професійний спектр дисциплін. Побудова запропонованого нами курсу основана на більш уніфікованому підході до навчання фахової спеціалізованої лексики та базових мовних тем, тому він може бути корисним як розробникам іншомовних курсів для студентів різних спеціальностей, так і викладачам дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

© Ю. Сtirкіна, 2024

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі створення мовних курсів за професійним спрямуванням присвячено багато праць педагогів, мовознавців, викладачів вишів. Основні питання організації викладання іноземної мови за професійним спрямуванням та визначення основного змісту навчання студентів відображено у працях таких дослідників, як Т. О. Вдовіна, Н. Д. Гальський, Г. В. Барабанова, Н. І. Газ, Г. А. Гринюк, Л. Ю. Купіш, Б. А. Лапідус, Ю. О. Жлуктенко, М. В. Ляховицький, О. С. Можаяєва, Л. П. Смелякова, С. К. Фоломкіна, Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич та багатьох інших, що становить теоретичне підґрунтя для вирішення поставленого завдання.

Мета статті – розробити загальну стратегію побудови мовних курсів за професійним спрямуванням для студентів різних спеціальностей шляхом поєднання спільних мовних базових тем і тем, у яких використовується фахова спеціалізована лексика.

Методи дослідження. Для досягнення зазначеної мети та реалізації завдань статті нами було використано комплекс взаємопов'язаних теоретико-емпіричних методів наукового дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, класифікація, систематизація, порівняння та узагальнення теоретичних даних); емпіричні (анкетування, тестування, опитування, бесіда, спостереження) тощо.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, курс «Англійська мова за професійним спрямуванням» доцільно будувати за принципом логічного поєднання суто мовної теми з темою, яка представляє професійну лексику та тематику, а також допомагає її засвоєнню та використанню.

Перша тема курсу, що ми пропонуємо, пов'язана з терміном «іноземна професійна мова», розглядає складники цього поняття, а саме: офіційно-діловий та науковий стилі мовлення, академічна англійська лексика, яка використовується студентами та викладачами у вищих навчальних закладах англійськомовних країн. Зміст першого заняття також фокусується на сфері та прикладах використання вищеозначених стилів, а також на засобах засвоєння академічної лексики, яка необхідна студенту будь-якої спеціальності для того, щоби він міг самостійно прочитати та проаналізувати англійськомовну статтю, користуватися англійськомовними джерелами, активно комунікувати із закордонними колегами.

Самостійно студенти мають знайти англomовну інформацію щодо сучасних стилів мовлення та академічної англійської, прочитати, переказати. Інформація може бути представлена у вигляді доповіді та презентації. Основною граматичною темою для повторення ми запропонували *теперішні часи англійського дієслова (Simple (+ the verb to be), Continuouse, Perfect)*, а для засвоєння та активізації професійної лексики в контексті офіційно-ділового та наукового стилю мовлення необхідно підготувати коротку розповідь про себе та майбутню професію англійською мовою, а також включити до неї відповіді на такі запитання: коли ви вперше почули про цю професію; що зумовило ваш вибір; яких людських якостей, на вашу думку, вимагає ваша майбутня професія; які саме її аспекти вас найбільше цікавлять. Студентам пропонується дібрати цікавий автентичний англomовний текст на професійну тематику, перекласти і переказати його, виписати та вивчити нові слова. Подальші заняття складаються в першу чергу з повторення граматичної теми (і протягом курсу ми повторюємо всі основні граматичні теми англійської мови) та завдання на використання професійної лексики, яке мусить виконати сам студент відповідно до кола своїх професійних інтересів, прагнень і бажань.

Практика доводить, що на виконання завдань кожної практичної роботи зазвичай відводиться дві академічні години.

Друге заняття пропонує в якості мовної теми повторення вживання *минулих часів англійського дієслова*, а з метою введення в теоретичний матеріал та ознайомлення з формальними стилями англійської мови – прочитати та перекласти текст «The Complete Guide to English Style for EFL Learners» («Вступ до вивчення функціональних стилів англійської мови»), виписати та вивчити нові слова, готуватись до усного переказу, переглянути відео про формальну та неформальну англійську на YouTube, після чого написати письмовий переказ і готуватись до усного переказу. Третє завдання другої практичної роботи – дібрати невеличкий текст нейтрального стилю (стаття, доповідь) за спеціальністю, прочитати, перекласти, переказати, написати до нього план.

Темою **третьої** практичної обираємо знайомство з поняттям «академічна англійська лексика», без знання якої не можна на належному рівні ані читати і розуміти, ані спілкуватись

професійною англійською з будь-якого фаху. Вона вбирає лексику науки, професійних статей, університетської освіти. Граматична лінія попередніх занять логічно переходить до повторення *майбутніх часів англійського дієслова* (Simple (+ the verb to be), Continuous, Perfect). Теоретичним завданням практичної буде ознайомлення із сайтом <https://academic-englishuk.com> та короткий переказ англійською мовою його змісту, пояснення, що таке «академічна англійська», студенти також мають виписати та навести кілька прикладів академічної англійської. Крім того, гарним практичним завданням на аудіювання вважаємо перегляд відео на YouTube, його письмовий та усний переказ, робота з незнайомими словами.

Четверта практична цілком і повністю пов'язана з конкретною професійною лексикою, його тема «How to make a good presentation» (Як зробити вдалу презентацію на професійну тему). До її змісту входить обов'язкова мовна тема «*Вживання артикль*», а потім студенти читають і перекладають текст «How to give a good presentation that captivates any audience» («Як зробити гарну презентацію, що зацікавить аудиторію»), виписують і вчать нові слова, готуються до усного переказу, після чого переглядають і переказують відео про презентацію на відеохостингу YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=grJ0FbpfvOw>). Більш складне завдання – знайти гарну презентацію на професійну тему, а також створити власну презентацію на професійну тему, яка захоплює глядачів і викликає в них особливу цікавість. Зауважимо, що студенти мають обрати одну тему як для презентації, так і для подальших наукових і практичних робіт (статті, доповіді, дискусії тощо) з метою поступового заглиблення в уподобану тему та її розкриття на різних рівнях за допомогою англійської лексики. Певною мірою цей вид роботи близький до створення проєкту і може бути ефективним у навчанні професійної англійської студентів будь-якої спеціальності. Окрім того, здобувачі мають обміркувати та запропонувати групі проблему для дискусії, пов'язану з темою, яка їх цікавить, оскільки одне з наступних занять буде присвячено культурі диспуту та дискусії.

П'ята практична пов'язана з повторенням граматичної теми «*Modal Verbs*» (модальні дієслова). Після роботи з правилами

та тренувальними вправами студенти ознайомлюються з текстом «How to Write a Report» («Як написати доповідь») та опрацьовують його за узвичаєним алгоритмом (прочитати, перекласти, виписати та вивчити нові слова, переказати). Їм пропонується переглянути на вибір одне з двох відео про доповідь на YouTube, а потім знайти відеозапис вдалої доповіді англійською мовою та продемонстрував його групі. Творче завдання передбачає розкриття вже обраної професійної теми на іншому, більш високому рівні мовної компетентності, а саме – написати власну доповідь. Представлення доповіді відбувається на наступному занятті, котре пов'язане з культурою та технікою публічного виступу.

Таким чином, тема *шостої* роботи «How to make a speech to an audience» («Як підготуватись до публічної доповіді»). Її граматична тема на повторення «*Non-finite forms of the verb*» – безособові форми дієслова: інфінітив (визначення, форми, функції в реченні, вживання інфінітива, інфінітив без частки to, інфінітивні конструкції); герундій (його характеристики, форми, функції в реченні, вживання); дієприкметник (Participle I та його функції в реченні, Participle II та його функції в реченні, конструкції з Participle – об'єктна та суб'єктна, абсолютна). Оскільки тема доволі складна, на неї, як правило, припадає один академічний час, а на другому – студенти читають і перекладають текст «10 tips for speaking to an audience» («Десять порад до усної промови») або «How to write a speech that your audience remembers» («Як написати доповідь, що справить враження на аудиторію») про культуру усної доповіді та чинники її успіху, працюють із новими словами, готуються до власного виступу на професійну тематику. Ми заохочуємо майбутніх фахівців спиратися на доповідь, яку було підготовлено на попередньому занятті, але враховувати особливості публіцистичного стилю і специфіку публічної промови.

Тема *сьомої* роботи – «Group Discussion Etiquettes» («Поведінковий етикет у дискусіях»), де граматична тема для повторення – «*Sequence of Tenses*» (узгодження часів). Студенти читають текст «Group Discussion Etiquettes» («Етикет групової дискусії»), переказують його, звертаючи увагу на характерні мовні структури, переглядають зразки дискусій на YouTube. Ми

пропонуємо їм знайти в обраній темі протиріччя, яке б вартувало дискусії, диспуту або обговорення, і запропонувати професійну тему для дискусії, яка починалася б зі слів «Pros and cons of...» («За та проти...»), дібрати власні аргументи «За» і «Проти», подумати про те, як обґрунтувати свою позицію. Кульмінацією заняття є диспут або дискусія на запропоновані студентами професійні теми.

Одна з найскладніших і водночас найцікавіших тем для здобувачів вищої освіти – спроба і досвід написання статті на професійну тему, яка їх цікавить (восьме заняття). Це знов-таки може бути раніше вибрана ними тема. Граматика заняття включає повторення вживання *пасивного стану для всіх часів Simple, Continuous, Perfect*. Після повторення та закріплення граматичного матеріалу студентам пропонується прочитати та перекласти текст «How to Write an Article: A Six-Step Guide» («Як написати статтю: шість кроків»), виписати та вивчити нові слова, підготуватись до усного переказу, переглянути відеопрезентацію про написання статті на YouTube. Наступне завдання – знайти в інтернеті та прочитати оригінальну статтю закордонного автора на уподобану професійну тему, перекласти та готуватись до переказу. Академічна група обговорює особливості та правила написання статей у вітчизняній науці та за кордоном, дискутує щодо їх переваг і недоліків. Після представлення обраної статті в аудиторії студенти переходять до написання власного наукового твору. Безумовно, це письмове завдання, яке здається на перевірку викладачеві та є одним із видів залікових робіт (окрім доповіді, презентації, біографії та резюме).

Дев'яте заняття пов'язано з написанням резюме та власної біографії англійською мовою: «How to create a CV and bio» («Як створити резюме та біографію»). Граматична тема стосується повторення таких тем, як «Іменник», «Числівник», «Займенник», «Прикметник», їх типів та особливостей, родів, відмінків. Студенти читають тексти «How to write a short bio» («Як написати коротку біографію»), «How to write a professional bio» («Як написати професійну біографію»), опрацьовують відповідну лексику та за зразком пишуть власні біографії і резюме.

Для виставлення заліку з курсу викладач оцінює як активну теоретичну і практичну роботу студентів на парах, так і вчасно здані письмові види робіт: статтю, доповідь, презентацію,

біографію та резюме, в кожному з яких враховується активне вживання професійної, наукової, академічної лексики, розуміння стилістичних особливостей науково-професійних і формально-ділових паперів.

Після закінчення курсу студенти повинні **знати**: особливості діалогу професійно-орієнтованого характеру; професійно-орієнтований лексико-граматичний мінімум; граматичні форми й конструкції, характерні для усних повідомлень за власною спеціальністю; абревіатури фахових термінів у певній професійно-орієнтованій галузі; основи перекладу професійно-орієнтованих іншомовних джерел; лексичний мінімум основ міжкультурної комунікації з визначенням взаємостосунків і взаємовідносин; мовні, ментальні та соціальні відмінності між Україною та країною, мова якої вивчається.

Вміти: досліджувати іншомовну оригінальну літературу та розширювати лексико-граматичні навички, навички студіювання та говоріння; робити монологічне повідомлення професійного характеру; орієнтуватися в основних поняттях професії англійською мовою (понятійний апарат); орієнтуватися у закордонних джерелах інформації; вести професійне спілкування; володіти методами анотування та реферування іншомовних джерел; зробити комп'ютерний переклад іншомовної інформації; володіти прийомами ознайомчого читання без словника, пошукового читання з визначеною швидкістю без словника, читання з визначеною кількістю невідомих слів (з використанням словника); працювати з іншомовними науковими джерелами.

Логічною, на нашу думку, буде аналогічна побудова навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», тематика занять якої є спорідненою до окресленого вище курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням»: «Професійна українська мова як дисципліна», «Стилі української мови», «Академічне мовлення», «Написання доповіді», «Робота над презентацією», «Етикет усної доповіді», «Етикет дискусії та диспуту», «Написання статті», «Написання резюме та біографії». На кожен з цих тем виділено по дві академічні години, загалом – 19 годин. Іншими будуть граматичні теми: «Мовна політика в Україні та сучасний правопис», «Форми вітання та прощання», «Відмінювання прізвищ», «Дієслівне керування», «Правильна

вимова», «Фемінітиви», «Узгодження числівників», «Пароніми», «Правила наголошення».

Висновки. Отже, окреслена вище стратегія побудови мовного курсу не вимагає від викладача-філолога глибоких знань дисциплін майбутньої професії студентів, а надає перевагу ретельному опрацюванню академічної та наукової лексики, діловому етикету, при цьому важлива роль належить автономній роботі студента над професійною лексикою, можливості працювати самостійно саме над тією темою, яка його цікавить, читати праці відповідного змісту, аналізувати Інтернет-джерела, готувати англomовні презентації, доповіді, писати статті. Необхідними вміннями для майбутнього претендента на роботу, безумовно, написання біографії та резюме, зокрема для тих студентів, які планують працевлаштовуватись або навчатись за кордоном, що робить мовні курси професійного спрямування надзвичайно актуальними.

Перспективи подальших досліджень. Укладач мовного курсу за професійним спрямуванням, котрий скористується викладеною у статті стратегією, зможе самостійно працювати над індивідуальним наповненням практичних занять різноманітними творчими завданнями на вживання фахово-професійної лексики, що, безумовно, вартуватиме подальшого наукового аналізу та досліджень. До креативної роботи можливо і потрібно заохочувати і студентів, враховуючи їх професійні та індивідуальні вподобання, прагнення та зацікавленості.

Список використаної літератури

- Азарова, Н. В. (2011). Інтерактивні технології навчання майбутніх правників. В кн. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* (Вип. 39, ч. 2, с. 7-13). Умань.
- Бесараб, Т. П., Павлюк, М. М. (2009). Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії. В кн. Л. Л. Тovaжнянський, О. Г. Романовський (Ред.). *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: збірник наук. праць* (Вип. 23/24, с. 421-437). Харків: НТУ ХП.
- Лебедева, М. О. (2013). Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичного факультету. В кн. *Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі: матеріали конференції* (с. 204-213). Київ: НТУУ "КПІ".
- Яковлева, М. (2014). Упровадження інтерактивних методів навчання при вивченні іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі. *Наукові записки. Педагогічні науки*, 132, 231-234.

Yuliia Styrykina

GENERAL STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LANGUAGE COURSES FOR STUDENTS OF DIFFERENT SPECIALTIES

The article is devoted to the strategy of developing language courses in a professional direction. Using the example of a professional English language course, the author substantiates the possibility of a generally unified approach to the construction of such courses, the content of which logically combines purely linguistic topics that allow students to focus on practicing the phenomena of English grammar, and material devoted to the stylistic aspects of vocabulary and grammar formally business, scientific and academic style. Students are invited to choose an interesting professional topic and focus on gathering English-language information about it, preparing an English-language presentation, report, oral presentation, article, preparing for a debate or discussion on this topic. The author proposes the application in the course of elements of the project method and the method and the CLIL method, namely, language immersion, when students work on the same professional topic, but in different directions and aspects, while at the same time learning English-language professional vocabulary. At the same time, there is an acquisition of an active speech reserve and an actualization of a passive one, since students perform both oral and written types of work, both reproductive exercises and creative works. In the opinion of the author, this approach can help the teacher independently develop a language course for a professional direction on the basis of any language (including Ukrainian) and for students who receive different specialties, while simultaneously adding certain own exercises, exercises and creative inventions.

Keywords: *professional English for students of various specialties; general language and professional components of the program; official; business and scientific speech styles; academic English vocabulary.*

References

- Azarova, N. V. (2011). Interaktyvni tekhnolohii navchannia maibutnikh pravnykiv [Interactive technologies for training future lawyers]. In *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly [Psychological and pedagogical problems of the village school]: zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny (Is. 39, p. 2, pp. 7-13). Uman [in Ukrainian].*
- Besarab, T. P., & Pavliuk, M. M. (2009). Osoblyvosti perekladu yurydychnoi terminolohii SShA ta Velykobrytanii [Peculiarities of the translation of the legal terminology of the United States and Great Britain]. In L. L. Tovazhnianskyi, O. H. Romanovskiy (Eds.), *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity [Problems and prospects of the formation of the national humanitarian and technical elite]: zbirnyk nauk. prats (Is. 23-24, pp. 421-437). Kharkiv: NTU KhPI [in Ukrainian].*
- Liebidieva, M. O. (2013). Osoblyvosti vykladannia anhliskoi movy profesiinoho spriamuvannia studentam yurydychnoho fakultetu. [Peculiarities of teaching professional English to law students]. In *Suchasni metody vykladannia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia u vyshchii shkoli [Modern methods of teaching a foreign language of professional direction in higher education]: materialy konferentsii (pp. 204-213). Kyiv: NTUU "KPI" [in Ukrainian].*
- Yakovlieva, M. (2014). Uprovadzhennia interaktyvnykh metodiv navchannia pry vyvchenni inozemnoi movy u vyshchomu yurydychnomu navchalnomu zakladi [Implementation of interactive teaching methods when learning a foreign language in a higher legal educational institution]. *Naukovi zapysky. Seriya: pedahohichni nauky [Proceedings. Pedagogical sciences], 132, 231-234 [in Ukrainian].*

Одержано 06.04.2024 р. Рекомендовано до друку 18.05.2024 р. Оприлюднено 14.06.2024 р.